

Котлова Л., Нагорна Ю. Психологічні особливості конфліктних форм поведінки дорослих з різним рівнем розвитку емоційного інтелекту. *Science, society, education: topical issues and development prospects*: матеріали I міжнародної науково-практичної конференції, 16 грудня 2019 р. Харків, 2019. (подано до друку)

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТНИХ ФОРМ ПОВЕДІНКИ ДОРΟΣЛИХ З РІЗНИМ РІВНЕМ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Котлова Людмила Олександрівна,

к.психол.н., доцент

Нагорна Юлія Миколаївна

магістратка

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

hulia.nahorna@gmail.com

Вступ. Конфлікт як соціальне явище охоплює усі сфери життєдіяльності людини, всю сукупність соціальних відносин. Особливості поведінки людини під час конфлікту мають безпосередній вплив на характер проходження самого конфлікту, шляхи його вирішення, кінцевий результат та можливі наслідки для його учасників. Серед індивідуальних особливостей, що визначають таку поведінку, можна виокремити вік, стать, а також рівень емоційного інтелекту особистості.

Характерною властивістю людей з високим рівнем EQ є емоційна компетентність, зокрема емпатія, яка цілком ймовірно уможливорює зниження кількості конфліктних ситуацій у соціальних групах, сприяє плідній співпраці, згуртованості, почуттю приналежності до групи, що сприяє забезпеченню

соціального благополуччя, задоволеності якістю соціальної сфери життєдіяльності [1, С. 51].

У вітчизняній психології проблему конфлікту, конфліктних форм поведінки піднімали Гришина Н., Донченко О., Котлова Л., Сергієнко Н. У зарубіжній психології над цією проблемою працювали Вейнінгер О., Ентоні С., Джонсон М., Колінз Р., Олтман Е. та інші.

Дослідженням емоційного інтелекту у вітчизняній психології займалися Андрєєва І., Березовська Т., Люсін Д., Шпак М.ж; та у зарубіжній – Бар-Он Р., Вайсбах Х., Гоулман Д., Дакс У., Карузо Д., Майєр Дж., Селовей С. та інші.

Мета роботи. На основі теоретичного аналізу досліджуваної проблеми обґрунтувати та емпірично дослідити взаємозв'язок між конфліктними формами поведінки та рівнем емоційного інтелекту дорослих різної статі.

Матеріали та методи. Вивчення особистості в конфлікті має включати в себе дослідження особливості поведінки в конфліктній ситуації, рівень агресивності, характер обраних досліджуваним стилів поведінки, а також враховувати інші індивідуальні особливості та вплив зовнішніх факторів у певні конфліктній ситуації на людину.

Надійність і вірогідність нашого дослідження забезпечується репрезентативністю вибірки (90 осіб): по 15 осіб кожної статі в кожному із трьох підетапів дорослого віку (наприклад, рання дорослість – 20–40рр. – 30 осіб(15 чоловіків і 15 жінок) і т. д.); застосуванням методів відповідних до мети та завдань дослідження; поєднанням кількісного та якісного аналізу.

З метою виявлення особливостей поведінки дорослих різних вікових етапів різної статі та з різним емоційним інтелектом у конфліктній ситуації, було підібрано комплекс наступних методик: Опитувальник рівня агресивності Басса-Дарки, Методика діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки Томаса К. (адаптація Грішиної Н. В.) та Тест емоційного інтелекту Холла Н.

Результати й обговорення. Після проведення дослідження конфліктних форм поведінки, форм агресивності, рівня емоційного інтелекту,

інтерпретувавши отримані результати, ми виділили декілька основних взаємозв'язків, що помітили у процесі аналізу даних. Першим невтішним висновком для нашого дослідження стало те, що на рівень розвитку емоційного інтелекту не впливають статеві чи вікові ознаки, оскільки жодного такого зв'язку нами помічено не було. Однак ми знайшли одну об'єднуючу особливість для усіх вікових етапів дорослості для обох статей – це низький рівень уміння керувати власними емоціями, що, можливо, це, у поєднанні з іншими не досліджуваними нами факторами, може впливати на вибір тієї, чи іншої конфліктної поведінки.

Проаналізувавши отримані результати ми виявили відповідний взаємозв'язок між характерними тій чи іншій опитуваній групі особливостей поведінки. Серед чоловіків ранньої, середньої та пізньої дорослості дані, що ми отримали можна зобразити за допомогою таблиці 1., в якій зазначено високі та низькі показники відповідно до шкал, емоційних проявів, форм поведінки.

Таблиця 1.

**Особливості конфліктних форм поведінки дорослих чоловіків з
різним рівнем емоційного інтелекту**

Рівень	Вік	Конфліктні форми поведінки	Види та рівень агресивності	Складові емоційного інтелекту
Високий рівень	20–40 років	Суперництво, співпраця, компроміс.	Вербальна агресія, почуття провини.	Емоційна обізнаність.
	40–60 років	Компроміс, уникнення.	Роздратування, вербальна агресія, почуття провини.	–
	60+ років	Компроміс, уникнення.	–	–
Низький	20–40 років	Пристосування.	Агресивність.	Управління своїми емоціями.

	40–60 років	Пристосування.	Непряма агресія, негативізм, образа, агресивність.	Емоційна обізнаність, управління своїми емоціями, розпізнавання емоцій інших людей.
	60+ років	Суперництво, пристосування.	Почуття провини, фізична агресія, роздратування, агресивність, ворожість.	Управління своїми емоціями.

Серед жінок раннього, середнього та пізнього дорослого віку дані, що ми отримали можна зобразити за допомогою таблиці 2., в якій зазначено високі та низькі показники відповідно до видів та рівнів агресивності, складових емоційного інтелекту, конфліктних форм поведінки.

Таблиця 2.

Особливості конфліктних форм поведінки дорослих жінок з різним рівнем емоційного інтелекту

Рівень	Вік	Конфліктні форми поведінки	Види та рівень агресивності	Складові емоційного інтелекту
Високий рівень	20–40 років	Компроміс.	Вербальна агресія, почуття провини.	—
	40–60 років	Компроміс, уникнення.	Невербальна агресія.	—
	60+ років	Компроміс, уникнення.	Роздратування, підозрілість, почуття	—

			провини.	
Низький рівень	20–40 років	Суперництво.	Негативізм, образа, агресивність, ворожість.	–
	40–60 років	Суперництво.	Фізична агресія, негативізм, образа, агресивність.	Управління своїми емоціями.
	60+ років	Суперництво.	Фізична агресія, непряма агресія, образа, агресивність.	Управління своїми емоціями.

Висновки. Отже, у соціальному середовищі, де щодня доводиться взаємодіяти з іншими людьми, домовлятися, сперечатися, співпрацювати і т. д. розбіжностей у поглядах не уникнути, конфлікт завжди має місце, незалежно ані від статі, ані від віку. Єдине, що відрізняє один конфлікт від іншого є стратегія конфліктної поведінки, яку обирає людина. В нашому дослідженні ми дійшли висновку, що рівень розвитку емоційного інтелекту частково зумовлює особливості прояву конфліктних форм поведінки у дорослих, однак, варто пам'ятати і про інші як внутрішні, так і зовнішні чинники.

Список літератури

1. Дерев'янка С. П. Взаємодія емоцій і перцептивно-когнітивних функцій в процесі соціально-психологічної адаптації особистості. *Проблеми загальної та педагогічної психології*: [зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України / наук. ред. Максименко С. Д.]. К.: «ГНОЗИС», 2006. Т. VIII. Вип. 7. С. 148-156.